

UNIwersYTET
IM. ADAMA MICKIEWICZA
W POZNANIU

Cywilizacje i środowisko

Sylabus zajęć

Informacje podstawowe

Kierunek studiów Geografia Specjalność GEOGRAFIA OGÓLNA Jednostka organizacyjna Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych Poziom studiów studia pierwszego stopnia Forma studiów studia stacjonarne Profil studiów profil ogólnoakademicki		Cykl dydaktyczny 2023/24 Kod zajęć 07GRFGOGS.18S.05839.23 Języki wykładowe polski Obligatoryjność Fakultatywny Blok zajęciowy Przedmioty specjalnościowe
Koordynator zajęć	Miroslaw Makohonienko	
Prowadzący zajęcia	Miroslaw Makohonienko	
Okres Semestr 4	Forma zajęć / liczba godzin / forma zaliczenia • Wykład: 30, Zaliczenie z oceną	Liczba punktów ECTS 3

Cele kształcenia dla zajęć

Kod	Cel
C1	Celem zajęć jest zapoznanie z relacjami zachodzącymi między człowiekiem a środowiskiem przyrodniczym jakie następowały w długim procesie rozwoju kulturowego rodzaju ludzkiego, od etapu człowieka paleolitu z gospodarką zbieracko-łowiecką, poprzez wczesne społeczności rolnicze okresu neolitu, narodziny społeczności miejskich, powstanie pierwszych cywilizacji, po czasy rewolucji przemysłowej i współczesny świat informatyczny.
C2	Celem jest uwrażliwienie na rolę człowieka w procesie przemian środowiskowych Ziemi - wynikające z faktów wypracowanych przez naukę.
C3	Zrozumienie powiązań między przeszłością środowiska geograficznego a teraźniejszością oraz wagi prognozowania przyszłych zdarzeń, opartego na wiedzy. Wykorzystanie w rozwoju kulturowym człowieka lekcji wynikających z przeszłości.

Wymagania wstępne

Podstawowa wiedza ogólnoprzyrodnicza, geograficzna i historyczna na poziomie szkoły średniej oraz przyswojona wiedza na wcześniejszych etapach studiów. Wskazane dążenie do poszukiwania poszerzonej wiedzy, otwartość na łączenie faktów z różnych obszarów wiedzy i różnych punktów widzenia. Umiejętność korzystania ze źródeł naukowych, zasobów bibliotecznych i internetowych. Zalecana docieklivość, umiejętność stawiania pytań i prowadzenia dyskusji.

Efekty uczenia się dla zajęć

Kod	Efekty uczenia się dla zajęć w zakresie	Efekty uczenia się dla kierunku	Metody weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla zajęć
Wiedzy - Student/ka:			
W1	Posiada wiedzę o miejscu człowieka w długiej historii rozwoju życia na Ziemi oraz relacji zachodzące między człowiekiem a otaczającym go środowiskiem przyrodniczym i powiązania z procesami osadniczo-gospodarczymi. Student poznaje metody oraz miejsce i rolę badań geograficznych w problematyce nauk o Ziemi, zarządzania środowiskiem i zagrożeniami środowiskowymi.	GRF_K1_W01, GRF_K1_W02	Kolokwium pisemne
W2	Posiada wiedzę na temat procesu zasiedlenia przez rodzaj ludzki planety Ziemia - różnicowania gatunkowego rodzaju ludzkiego i procesu poszerzania ekumeny w toku swego rozwoju biologicznego i kulturowego	GRF_K1_W02, GRF_K1_W11	Kolokwium pisemne
W3	Rozumie i potrafi wyjaśnić znaczenie naturalnych zmian w przyrodzie zachodzących w różnych skalach czasowych, oddziałujących na zachowania gospodarcze społeczności ludzkich.	GRF_K1_W04	Kolokwium pisemne
W4	Poznaje dokładniej relacje człowiek-środowisko na etapie gospodarki przyswajalnej (zbieracko-łowieckiej), jej możliwości i ograniczenia. Potrafi wskazać przykłady tej działalności na różnych obszarach i w różnych okresach rozwoju dziejowego.	GRF_K1_W06, GRF_K1_W10, GRF_K1_W11	Kolokwium pisemne

Kod	Efekty uczenia się dla zajęć w zakresie	Efekty uczenia się dla kierunku	Metody weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla zajęć
W5	Poznaje proces wprowadzenia gospodarki rolnej na świecie, w Europie i na ziemiach polskich oraz rozumie wynikające z niego konsekwencje środowiskowe, społeczne i biologiczne dla człowieka.	GRF_K1_W08, GRF_K1_W09, GRF_K1_W10, GRF_K1_W11, GRF_K1_W12	Kolokwium pisemne
W6	Zna konsekwencje środowiskowe rewolucji przemysłowej. Dobrze rozumie wpływ przemysłu na środowisko naturalne w ujęciu dziejowym oraz zapoznaje się z inicjatywami przeciwdziałającymi negatywnym skutkom uprzemysłowienia wpływającego na środowisko i samego człowieka.	GRF_K1_W07, GRF_K1_W08, GRF_K1_W10, GRF_K1_W11	Kolokwium pisemne
W7	Rozumie przyczyny i zna historię zachodzących na ziemi zmiany klimatycznych oraz potrafi wskazać na obserwowane powiązania z procesami osadniczym i gospodarczymi na przykładach średniowiecznego ocieplenie klimatycznego, małej epoki lodowej okresu nowożytnego czy zachodzącego w czasach współczesnych zjawiska globalnego ocieplenia	GRF_K1_W01, GRF_K1_W02, GRF_K1_W04, GRF_K1_W07	Kolokwium pisemne
W8	Poznaje znaczenie ochrony dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego jak i wskazać znaczenie wiedzy historycznej dla zrównoważonego rozwoju społeczeństw.	GRF_K1_W11, GRF_K1_W12	Kolokwium pisemne
Umiejętności - Student/ka:			
U1	Potrafi wykorzystać wiedzę o metodach poznawania historii życia na Ziemi i środowiska geograficznego w przeszłości - dla kształtowania relacji między człowiekiem a otaczającym go środowiskiem przyrodniczym na rzecz budowania lepszej przyszłości.	GRF_K1_U01	Kolokwium pisemne, Wypowiedź ustna
U2	Potrafi krytycznie dobierać i oceniać wiedzę o przeszłości środowiska geograficznego i rozwoju kulturowego człowieka w dyskursie społecznym, komunikacji społecznej	GRF_K1_U07, GRF_K1_U17	Kolokwium pisemne, Wypowiedź ustna
U3	Potrafi posługiwać się właściwymi terminami środowiskowymi, niezbędnymi w kontekście rozważań gospodarczych. Formułować z ich wykorzystaniem wypowiedzi ustne i pisemne. Bierze aktywny udział w dyskusji, potrafi stawiać zasadne pytania, przedstawiać i poprawnie argumentować swoje stanowisko.	GRF_K1_U07, GRF_K1_U08	Kolokwium pisemne, Wypowiedź ustna
U4	Potrafi samodzielnie poszerzać wiedzę, gromadzić i analizować informacje oraz formułować wnioski w odniesieniu do środowiskowych uwarunkowań rozwoju gospodarczego w dziejach.	GRF_K1_U01, GRF_K1_U08, GRF_K1_U09, GRF_K1_U13	Kolokwium pisemne, Wypowiedź ustna
Kompetencji społecznych - Student/ka:			
K1	Dostrzega potrzebę ochrony dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego jak i wskazać znaczenie wiedzy historycznej dla zrównoważonego rozwoju społeczeństw.	GRF_K1_K03, GRF_K1_K06	Kolokwium pisemne, Wypowiedź ustna
K2	Potrafi w sposób krytyczny, z uwzględnieniem i poszanowaniem różnych kierunków myśli, zaprezentować własne poglądy na relacje rozwoju społeczności ludzkich w relacji ze środowiskiem przyrodniczym.	GRF_K1_K03, GRF_K1_K04	Kolokwium pisemne, Wypowiedź ustna

Treści programowe dla zajęć

Lp.	Treści programowe dla zajęć	Efekty uczenia się dla zajęć	Formy zajęć
1.	Miejsce człowieka w świecie przyrody – z punktu widzenia długiej historii ewolucji biologicznej i kulturowej człowieka oraz w przekazie systemów religijnych świata	W1	Wykład
2.	Historii rozwoju ekumeny – zasiedlanie środowisk ziemskich przez człowieka	W2, U1	Wykład
3.	Historia Wyspy Wielkanocnej – jako refleksja z przeszłości nad relacjami człowiek-środowisko	W2, W3, W4, K1	Wykład
4.	Relacje człowiek-środowisko w dobie gospodarki łowiecko-zbierackiej. Spojrzenie w przestrzeni i w czasie.	W2, W3, W7, U2, U3	Wykład
5.	Wprowadzenie rolnictwa w dobie neolitu jako zasadniczy próg w relacjach człowiek-środowisko. Jego społeczne, biologiczne i środowiskowe konsekwencje	W5, U4, K1	Wykład
6.	Powstanie pierwszych cywilizacji – ich środowiskowe uwarunkowania i konsekwencje	W1, W2, W5, U2, U3	Wykład
7.	Epoka wielkich odkryć geograficznych Europejczyków i ich znaczenie dla środowiska przyrodniczego planety	W1, W2, W8, U4, K1, K2	Wykład
8.	Rewolucja przemysłowa i jej wpływ na ekosystemy ziemskie.	W6, W7, U2, U3, K1	Wykład
9.	Od dewastacji środowiska przyrodniczego do idei zrównoważonego rozwoju. W drodze ku etyce środowiskowej	W3, W8, U1, K1, K2	Wykład
10.	Współczesne globalne zmiany klimatyczne – wyzwania i szanse dla społeczeństwa ludzkiego	W7, U1, U2, U4, K2	Wykład
11.	Droga człowieka w środowisko pozaziemskie. Na progu życia w kosmosie.	W1, W2, U1, U3, K2	Wykład

Informacje dodatkowe

Forma zajęć	Metody i formy prowadzenia zajęć
Wykład	Wykład z prezentacją multimedialną wybranych zagadnień, Wykład konwersatoryjny, Wykład problemowy

Forma zajęć	Warunki zaliczenia zajęć
Wykład	Zaliczenie na podstawie przeprowadzonego kolokwium pisemnego z szerokimi pytaniami wymagającymi pełnych, rozbudowanych odpowiedzi, formułowanych na podstawie wykładu i podanej literatury. Przy zaliczeniu i wystawieniu oceny brany jest pod uwagę także aktywny udział w zajęciach - gotowość i umiejętność stawiania pytań w trakcie wykładu, umiejętność dyskusji na wskazywane w trakcie wykładu kwestie, krytyczne myślenie i umiejętność w dyskusji korzystania z różnych źródeł wiedzy. Preferowany aktywny udział w zajęciach. Na ocenę końcową składa się wynik kolokwium pisemnego. Skala ocen: Bardzo dobry (bdb, 5,0) - od 90% punktów, Dobry plus (db plus, 4,5) - od 80% punktów, Dobry (db, 4,0) - od 70% punktów, Dostateczny plus (dst plus, 3,5) - od 60% punktów, Dostateczny (dst, 3,0) - od 50% punktów, Niedostateczny (ndst, 2,0) - poniżej 50% punktów.

Literatura

Obowiązkowa

1. Mannion A.M., 2001: Zmiany środowiska Ziemi. Historia środowiska przyrodniczego i kulturowego, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa (rozdziały 3, 4 i 5)
2. Takacs-Santa A., 2004: The major transitions in the history of human transformation of the biosphere. Human Ecology Review 11(1): 51-66.
3. Wolański N., 2008: Ekologia człowieka. Ewolucja i dostosowania biokulturowe. Tom 2. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa. (rozdziały 1, 4 i 5)
4. Diamond J., Upadek. Dlaczego niektóre społeczeństwa upadły, a innym się udało, Prószyński i S-ka, Warszawa 2005. (rozdziały 2, 3, 14 i 16)

Dodatkowa

1. Cowie J., 2001: Zmiany klimatyczne. Przyczyny, przebieg i skutki dla człowieka. Środowiska Ziemi. Historia środowiska przyrodniczego i kulturowego, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa. (rozdział 6)
2. Bahn P.G., Flenley J., 2003: Tajemnice Wyspy Wielkanocnej, Wydawnictwo Amber, Warszawa.

Nakład pracy studenta i punkty ECTS

Rodzaje zajęć studenta	Średnia liczba godzin* przeznaczonych na zrealizowane rodzaje zajęć
Wykład	30
Czytanie wskazanej literatury	45
Łączny nakład pracy studenta	Liczba godzin 75
Liczba punktów ECTS	ECTS 3

* godzina (lekcyjna) oznacza 45 minut

Efekty uczenia się dla kierunku

Kod	Treść
GRF_K1_K03	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do uwzględniania wartości badań naukowych z punktu widzenia rozwoju cywilizacji, a także wykazuje gotowość do upowszechniania tych dokonań
GRF_K1_K04	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do działań indywidualnych i społecznych na rzecz zachowania równowagi ekologicznej i ochrony zasobów Ziemi
GRF_K1_K06	Absolwent/ka jest gotów/gotowa do uwzględniania oraz formułowania problemów moralnych i dylematów etycznych związanych z własną i cudzą pracą; postępowania zgodnie z zasadami etyki; przestrzegania zasad ochrony i bezpieczeństwa własności intelektualnej
GRF_K1_U01	Absolwent/ka potrafi wybierać i stosować różnorodne metody pozyskiwania, gromadzenia, analizy i prezentacji danych dotyczących środowiska geograficznego
GRF_K1_U07	Absolwent/ka potrafi posługiwać się terminologią geograficzną, znajdować i selekcjonować informacje z literatury geograficznej, w języku polskim, języku angielskim lub wybranym języku obcym nowożytnym oraz samodzielnego aktualizowania i poszerzania wiedzy geograficznej
GRF_K1_U08	Absolwent/ka potrafi formułować i analizować problemy dotyczące zmian środowiska geograficznego i sytuacji społeczno-gospodarczej w skali lokalnej, regionalnej i globalnej na podstawie różnych źródeł informacji
GRF_K1_U09	Absolwent/ka potrafi analizować uwarunkowania lokalizacji działalności gospodarczej oraz zmiany w strukturze gospodarki w różnych skalach przestrzennych
GRF_K1_U13	Absolwent/ka potrafi opracować wybrany problem geograficzny w formie pisemnej w języku polskim, a także przedstawić wyniki badań w postaci prawidłowo opracowanej dokumentacji
GRF_K1_U17	Absolwent/ka potrafi wykazywać się krytycyzmem i ostrożnością w przyjmowaniu informacji pochodzących z masowych mediów
GRF_K1_W01	Absolwent/ka zna i rozumie specyfikę geografii, jej genezę i rozwój, a także zna jej strukturę wewnętrzną, przedmiot i metody badań; oraz zna miejsce geografii w systemie nauk i jej powiązania z innymi naukami
GRF_K1_W02	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu zaawansowanym pojęcia z zakresu geografii i koncepcje dotyczące zróżnicowania przestrzennego zjawisk na powierzchni Ziemi
GRF_K1_W04	Absolwent/ka zna i rozumie w stopniu zaawansowanym procesy i zjawiska zachodzące w obrębie podsystemów środowiska geograficznego oraz ma wiedzę niezbędną do ich zrozumienia z zakresu innych nauk pomocniczych (w tym fizyki, chemii, astronomii, ekonomii i socjologii)
GRF_K1_W06	Absolwent/ka zna i rozumie zróżnicowanie społeczno-kulturowe, gospodarcze i polityczne świata w kontekście różnych dróg rozwoju krajów i regionów, zachodzących procesów integracji i globalizacji oraz uwarunkowań środowiska przyrodniczego
GRF_K1_W07	Absolwent/ka zna i rozumie zróżnicowanie warunków klimatycznych Ziemi oraz ma wiedzę o przebiegu i znaczeniu procesów klimatotwórczych w różnych strefach klimatycznych
GRF_K1_W08	Absolwent/ka zna i rozumie procesy obiegu wody w przyrodzie i zna elementy bilansu wodnego w powiązaniu z warunkami geologicznymi, rzeźbą terenu, klimatem i szatą roślinną, a także w aspekcie działalności człowieka w kontekście deficytu wody i zagrożenia powodziowego
GRF_K1_W09	Absolwent/ka zna i rozumie właściwości gleb i czynniki warunkujące ich zróżnicowanie na Ziemi, a także rozumie wpływ właściwości gleby na kształtowanie się różnego typu siedlisk w zróżnicowanym środowisku geograficznym
GRF_K1_W10	Absolwent/ka zna i rozumie rozmieszczenie składników przyrodniczych środowiska geograficznego oraz prawidłowości zachodzące pomiędzy nimi (w tym relacje ekologiczne), a także rozumie procesy przemian ekosystemów w różnych skalach czasowych i przestrzennych
GRF_K1_W11	Absolwent/ka zna i rozumie rozmieszczenie, struktury i dynamikę ludności i własności sieci osadniczej w różnych skalach przestrzennych, ze względu na uwarunkowania społeczno-gospodarcze i przyrodnicze

Kod	Treść
GRF_K1_W12	Absolwent/ka zna i rozumie zróżnicowanie przestrzenne głównych sfer gospodarki: rolnictwa, przemysłu, usług i komunikacji oraz metody opisu ich struktur i procesów w nich zachodzących, w powiązaniu z uwarunkowaniami przyrodniczymi i w kontekście zmian społeczno- kulturowych oraz gospodarczych, w tym globalizacji i integracji